

● Eminent Persians

● نام‌آوران ایران

(مردان و زنانی که ایران مدرن را ساختند، ۱۹۷۹ - ۱۹۴۱)

● ABBAS MILANI

● نویسنده: عباس میلانی

● Syracuse University Press and

● ناشر: انتشارات دانشگاه سیراکوس و جهان ایران

Persian World Press

● New York, 2008

● نیویورک، ۲۰۰۸

۴۵۴

پنج سال پیش، سال ۲۰۰۳ میلادی، از دکتر عباس میلانی که هم‌اینک مدیریت مرکز مطالعات ایرانیان را در دانشگاه استانفورد آمریکا به عهده دارد، خواسته شد تا کتاب نام‌آوران ایران را بنویسد. حاصل کار کتابی شد در دو جلد و ۱۱۶۳ صفحه. این کتاب به روایت زندگی و ثبت تاریخی نام ایرانیانی می‌پردازد که طی سال‌های ۱۹۷۹ - ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۵۷ - ۱۳۴۰ شمسی) در عرصه سیاست، فرهنگ، اقتصاد، ادبیات و هنر نقش داشته‌اند و کوشیده‌اند تا مردم سرزمین خود را با اندیشه‌ها و تلاش‌های جهان مدرن در این عرصه‌ها آشنا کنند. اما اینکه تا چه حد در عملکرد و شیوه خود موفق بوده و یا به راه خطا نرفته‌اند به قضاوت نسل‌های بعد از آنها و تاریخ نهاده شده است. جلد اول این کتاب در سطحی گسترده به سیاستمداران و دولتمردان می‌پردازد و جلد دوم نام‌آوران عرصه اقتصاد و فرهنگ ایران را به تصویر می‌کشد که در مجموع به یکصد و پنجاه تن محدود شده‌اند.

دکتر میلانی در پیش‌گفتار خود اهداف نگارش کتاب و نیز دلایل انتخاب صد و پنجاه نفر از فهرست بلند بالای هفتصد نفری را به تفصیل شرح می‌دهد. در ابتدا، نگاهی داریم به فهرست شخصیت‌هایی که در جلد اول به آنها پرداخته شده است:

سیاستمداران و دولتمردان:

حسین علا - اسدالله علم - علینقی عالیخانی - علی امینی - جمشید آموزگار - هوشنگ انصاری - حسن ارسنجان - صفی اصفیا - حمید اشرف - شاپور بختیار - مظفر بقایی - کرمانی - مهرانگیز دولتشاهی - دکتر منوچهر اقبال - برادران انتظام - اکبر اعتماد - رضا فلاح - عزیز، خداداد، مریم و ستاره فرمانفرمایان - محمد علی فروغی - احمد قوام السلطنہ - رضا قطبی - عباسقلی گلشائیان - علی اصغر حکمت - سردار فاخر حکمت - امیرعباس هویدا - فریدون مہدوی - عبدالمجید مجیدی و منیر وکیلی - خلیل ملکی - خانوادہ منصور - دکتر محمد مصدق - ہوشنگ نہاوندی - پرویز نیکخواہ - ناصر و خسرو قشقایی - شاپور و مہری راسخ - فواد روحانی - خسرو روزبہ - پرویز ثابتی - غلامحسین صدیقی - سید فخرالدین شادمان - جعفر شریف امامی - سید ضیاء طباطبائی - سید حسن تقی زادہ و اردشیر زاہدی.

مذہب:

سید ابوالقاسم کاشانی - روح اللہ [امام] خمینی - علی شریعتی - سید کاظم شریعتمداری.

روزنامہ نگاری:

علی اصغر امیرانی - داریوش ہمایون - عباس مسعودی - دکتر مصطفی مصباح زادہ - برادران توفیق.

حقوق:

شاہین آقایان - محمد باہری.

امور نظامی:

ابوالفتح اردلان - تیمور بختیار - حسین فردوست - ولی اللہ قرانی - علی محمد خادمی - محمد خاتم - احمد مقربی - نعمت اللہ نصیری - حسن پاکروان - حسن توفانیان - فضل اللہ زاہدی.

جلد دوم کتاب کہ بہ اقتصاد و فرهنگ و زیرمجموعہ آنها یعنی صنعت و تجارت،

● دکتر عباس میلانی نویسنده کتاب «نام آوران ایران»

ساختمان سازی، بانکداری و امور مالی، معماری و مهندسی، کشاورزی، ادبیات، پژوهش، تاریخ، آموزش و پرورش، هنر، طب، ورزش و امور خیریه می پردازد به نام های زیر محدود شده است:

صنعت و تجارت:

خانواده امین حضور - برادران ارجمند - مراد عاریه - برادران برخوردار - حاج حبیب القانیان - رحیم ایروانی - عبدالرحیم جمفری - برادران خیام - برادران خسروشاهی - خانواده لاجوردی - باقر مصطفی - عبدالحسین نیکپور - برادران رستگار - برادران رضایی - حبیب ثابت - خانواده سادات تهرانی - برادران سودآور.

ساختمان سازی:

مجید اعلم - علی ابراهیمی - حمید قدیمی - اکبر لاری - امیرملک یزدی - فریدون ربیعی.

بانکداری و امور مالی:

ابوالحسن ابتهاج - ابوالقاسم خردجو - محمد علی مفرح - برادران مقدم - مهدی سامی.

معماری و مهندسی:

حسین امانت - محسن فروغی - محمدرضا مقتدر - هوشنگ سیحون.

کشاورزی:

هاشم نراقی - هژبر یزدانی

ادبیات:

مهدی اخوان ثالث - جلال آل احمد - صمد بهرنگی - فروغ فرخزاد - ابراهیم گلستان - هوشنگ گلشیری - صادق هدایت - ذبیح الله منصورى - غلامحسین ساعدی - سهراب سپهری - جعفر شهری - نیما یوشیج.

پژوهش:

علامه دهخدا - بدیع الزمان فروزانفر - سلیمان حمیم - محسن هشترودی - علامه محمد قزوینی.

تاریخ:

ذبیح بهروز - عباس اقبال آشتیانی - احمد کسروی.

آموزش و پرورش:

محمد بهمن بیگی - فرهنگ مهر - دکتر محمد علی مجتهدی - دکتر پرویز ناتل خانلری - دکتر فرخرو پارسا - دکتر علی شیخ الاسلام.

هنر:

گوگوش - مارکوس گریگوریان - ساموئل خاچیکیان - لورتا و نوشین - آربی آوانسیان - ابوالحسن صبا - پرویز صیاد - علینقی وزیری - قمرالملوک وزیری - حسین زنده رودی.

طب:

یحیی عدل - دکتر فریدون علا - دکتر عبدالکریم ایادی - دکتر ابراهیم چهارزی.

EMINENT PERSIANS

THE MEN AND WOMEN
WHO MADE MODERN IRAN,
1941-1979

IN TWO VOLUMES

VOLUME ONE

ABBAS MILANI

ورزش:

غلامرضا تختی.

امور خیریه:

حاج حسین ملک - حاج محمد نمازی - ارباب رستم گیو.

اگر بخواهیم توصیفی دقیق‌تر از این کتاب داشته باشیم بهترین راه نگاهی است به مقدمه دکتر عباس میلانی که کوشیده تا اهداف خود را برای نگاشتن این کتاب و نیز دلایل انتخاب این فهرست صد و پنجاه نفری را توضیح دهد.

دکتر میلانی که مقدمه خود را با گفتاری از رالف والدو امرسون (Ralph Waldo Emerson)، آغاز می‌کند که: «تاریخ چیزی نیست جز شرح حال» به ما می‌گوید که به یاری دوستان و کارشناسانی که با ایران و تاریخ سیاسی و فرهنگی آن آشنا بوده‌اند فهرستی هفتصد نفره آماده می‌شود که از این میان دوست نفر انتخاب می‌شوند و سرانجام مؤلف خود صد و پنجاه تن را برمی‌گزیند.

در میان کسانی که دکتر میلانی را یاری دادند، نام ابراهیم گلستان، فرهنگ مهر،

مهدی سامی، سیاوش ارجمند، سید علیرضا میرعلی نقی، بهرام معلم، اکبر لاری و... به چشم می‌خورد که میلانی خود را وامدار آنها و بسیار ایرانیان دیگری در خارج از کشور می‌داند که کوشیدند تا راه را برایش هموارتر سازند.

در مقدمه دکتر میلانی چنین می‌خوانیم «... احتمالاً نسل‌های آینده در ایران، سرزمینی که به لحاظ تاریخی با کمبود فاحش زندگی نامه روبه‌رو است، جایی که زدودن خاطره‌خاندان‌ها و نخبگان آفت تاریخی مسری بوده و سرزمینی که همان اندک زندگی‌نامه‌های مدرن قابل استناد هم فقط به سرگذشت خاندان سلطنتی و تعداد کمی از سیاستمداران برجسته پرداخته است، از زندگی مردان و زنانی که دستاوردها و شکست‌ها، امیدها و آرمان‌هایشان ایران را در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم شکل داد چندان نخواهند دانست. این شکاف‌ها در زمینه حافظه فرهنگی به این معنا بود که گذشته ایرانیان معاصر به سرزمینی دور بدل می‌شد که برای گذشتن از شاهرها و کوره‌راه‌های آن نقشه‌ای وجود نداشت - صرف نظر از ادبیات. نام‌آوران ایران نخستین گام در پرکردن این شکاف و ترسیم چنین نقشه‌ای است.

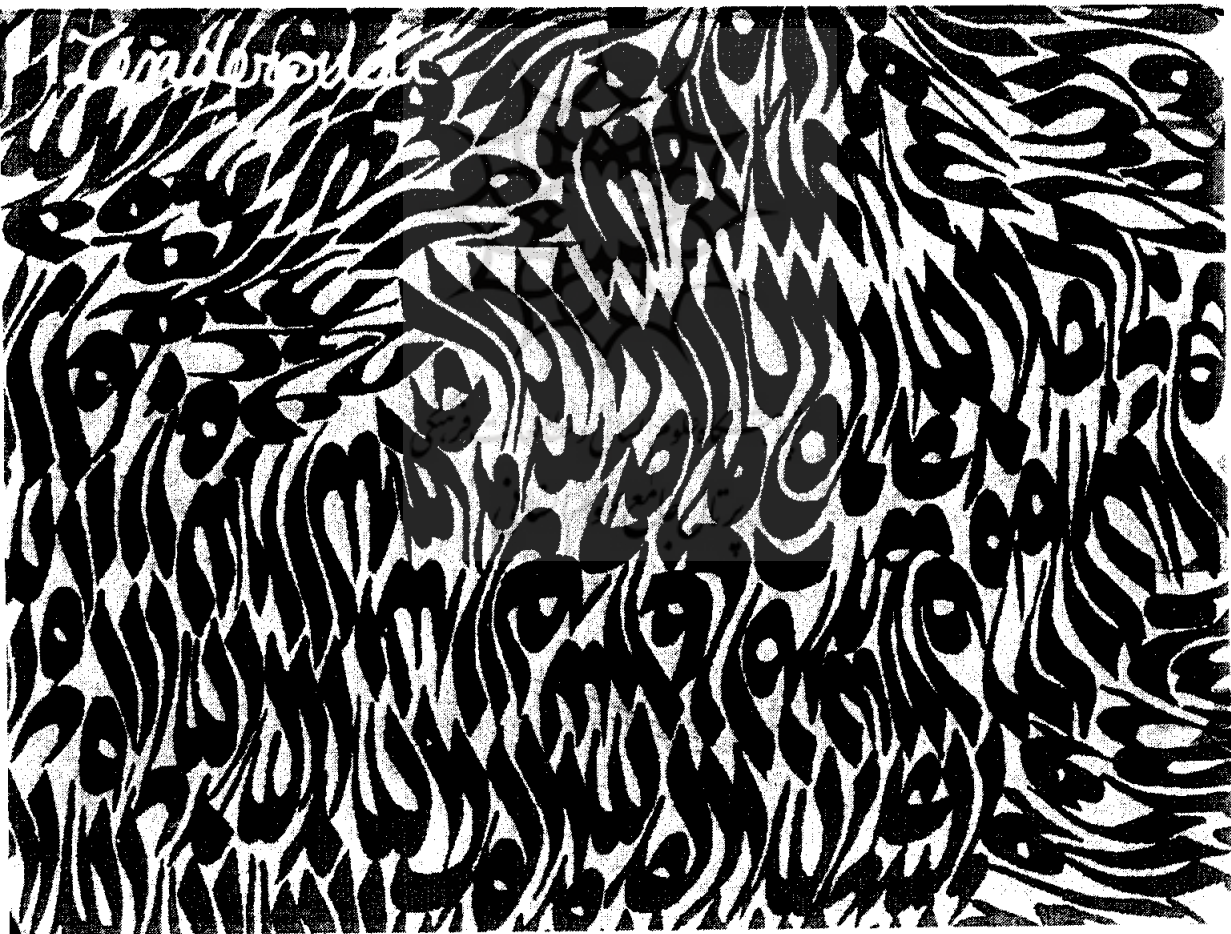
اما انتخاب صد و پنجاه تن از بین جمعیت ایران که در سال ۱۹۷۹ حدوداً چهل میلیون نفر بود، بخشیدن امتیاز نامداری به آنها و کوشش برای معنابخشیدن به زندگی و رویاها و شکست‌هایشان از میان خاطره‌هایی از هم گسیخته و اسناد و بایگانی‌هایی نه‌چندان مورد اعتماد و سرانجام انسجام این روایت‌ها در کتابی دو جلدی و هر یک کمتر از هزار صفحه، با چالش‌هایی به وضوح غیرقابل حل دست به گریبان بود. برخی از این چالش‌ها در غوغای انقلاب و آشفتگی‌های آن روزگار و در انزجار فرهنگی نسبت به بایگانی‌ها و زندگی‌نامه در ایران ریشه داشت، اما برخی دیگر از ضعف ژانر شرح حال نویسی نشأت می‌گرفت.»

یکی از بزرگترین مشکلات پیش‌روی دکتر میلانی نبود بایگانی و روایت‌هایی منسجم و پژوهش‌هایی قابل استناد از زندگی این افراد بود و گاه این روایت‌ها چنان با افسانه و شایعه می‌آمیخت که تمایز سره از ناسره، واقعیت از افسانه بسیار دشوار و حتی چه بسا ناممکن می‌نمود. از همین روی میلانی ناگزیر به سفرهای متعدد رفت تا بتواند با خود آنها یا خانواده‌ها و نزدیکان آنها مستقیم گفت‌وگو کند. خود چنین می‌گوید: «برای بازسازی زندگی بسیاری از این نامداران ایران مجبور بودم فقط به گفت‌وگو با خودشان، با دوستان و دشمنانشان اعتماد کنم. تمایل انسان برای یادآوری گذشته از میان منشوری فریبنده و گاه سردجویانه، تأثیرات اجتناب‌ناپذیر زمان بر حافظه، و تمایل

Eminent
PERSIANS

The Men and Women Who Made Modern Iran, 1941–1979

ABBAS MILANI

VOLUME ONE

هجرا ن کشیده‌هایی که می‌خواستند به "وطن" جلوه‌ای خیال‌پردازانه بدهند اطمینان به این گفت‌وگوها را با خطر روبه‌رو می‌کرد. من تمام تلاشم را به کار گرفتم تا افرادی مستقل و قابل اعتماد را بیابم که بر این ادعاهای ضدونقیض صحه بگذارند و تأییدشان کنند.

دکتر میلانی پس از بحث بسیار با گروه مشاورین خود به این نتیجه رسید که اطلاق واژه «نام‌آور» به این افراد بیشتر به معنای نوآوری خواهد بود و نه ارزش‌گذاری بر دستاورد آنها. و به این ترتیب برای نیل به اهداف کتاب، دکتر میلانی به زنان و مردانی روی آورد که در عرصه صنعتی یا تجاری گامی نو برداشته بودند و یا به واسطه گستردگی میدان عملکرد خود در آن زمان تغییری اساسی ایجاد کرده و در عرصه روشنفکری یا هنری به اندیشه‌ای نو دست یافته و یا شیوه و الگویی جدید در مدیریت و یا سیاست اتخاذ کرده بودند. و دکتر میلانی می‌افزاید: «حال این نوآوری دارای ارزش تاریخی مثبت بود یا منفی به عهده تاریخ است که داوری کند.»

دکتر میلانی به اقصی نقاط جهان سفر کرد و حاصل سفرها قریب پانصد گفت‌وگو بود. که بیش از نیمی از این گفت‌وگوها روی نوار ضبط شد. سه بار به اروپا سفر کرد، یک بار به آمریکای لاتین، و سفرهایی متعدد در داخل آمریکا داشت.

دکتر میلانی به نقل از امبرتو اکو می‌گوید: «هر متن "خواننده نمونه" خود را دارد که قابلیت‌های شناختی‌اش اگر نه شیوه روایت بلکه محتوای آن را پدید می‌آورد. خواننده نمونه کتاب نام‌آوران ایران هر کسی است که از ایران و خاورمیانه اطلاعاتی مقدماتی دارد. من به نهایت کوشیده‌ام تا روایت عاری از توهّمات خاص فرهنگی، تاریخی یا ادبی باشد و هرگاه که چنین توهّماتی گریزناپذیر می‌نمود، یک به یک در پانویس‌ها توضیح داده‌ام. در عین حال منابع نیز در پانویس‌ها ذکر شده‌اند.

این امید که در حذف‌ها و گزینش‌ها اشتباهی مرتکب نشده باشم ساده‌اندیشی است. گرچه طرح اولیه برای کتابی یک جلدی بود لزوماً به دو جلد افزایش یافت، با وجود این می‌دانم که زندگی بسیار کسان شایسته آن بوده که حفظ شود اما اجبار مسائل اقتصادی و فضای محدود به حذف آن انجامیده است. علاوه بر این واقفم که شاید دیگر نویسندگان انتخاب‌هایی متفاوت با من داشتند. من تنها فرد مسئول برای هرگونه خطا در گزینش یا اطلاعات هستم. فقط خیالم آسوده است که می‌دانم چنین خطاهایی، هر جا که در کتاب به چشم آیند، هرگز ناشی از غرض‌ورزی نبوده است.»

به جرأت و صراحت می‌توان گفت که دکتر عباس میلانی آغازگر راه است تا دیگر پژوهشگران نیز بر آن شوند که به روایت زندگی ایرانیانی بپردازند که این سرزمین را

دوست داشته‌اند و ردپایی از خود در عرصه‌های گوناگون گذاشته‌اند تا یادشان در تاریخ گم نشود و نسل‌های آتی از فقدان حافظه تاریخی در تمامی زمینه‌ها رنج نبرند. و بی‌گمان همانطور که دکتر میلانی خود به آن اشاره کرده انتخاب‌ها و حذف‌های او گفت‌وگوها و بحث و جدل‌های فراوانی را به دنبال خواهد داشت اما خود می‌تواند چالشی باشد برای پژوهش‌های گسترده‌تر و متفاوت‌تر.

منتشر شد:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

زنان در داستان

قهرمانان زن در داستان‌های زنان داستانونویس ایران

غزاله علیزاده - مهشید میرمعزی - شهرنوش پارسی‌پور و سیمین دانشور

تألیف: فرگس باقری

انتشارات مروارید، خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، شماره ۱۳۱۲

تلفن ۰۰۸۶۶۰۰۶۶۴